

Direktoratet for **naturforvaltning**

Rundskriv juni 2001 **Viltloven**

Erstatning for tap av tamrein

Retningslinjer til forskrift av 4. mai 2001

FOTO: KJELL ERIK MOSEID TE 913

Direktoratet for
naturforvaltning

7485 Trondheim Telefon: 73 58 05 00 Telefaks: 73 58 05 01 www.dirnat.no

Innhold

Kap I Generelle bestemmelser	3
Kap II Vilkår	7
Kap III Bevisføring og sannsynliggjøring av rovvilttap	12
Kap IV Beregning, av erstatning, og kompensasjon	17
Kap V Administrasjon	20
Kap VI Forskjellige regler	24

Erstatning for tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt.

Retningslinjene gir nærmere veiledning om gjeldende praktisering av forskrift 4. mai 2001 nr 468 om erstatning for tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt.

Kap I Generelle bestemmelser

§ 1 Formål

Formålet med denne forskrift er å erstatte reindriftens tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt. Forskriften skal også medvirke til å redusere tapene av tamrein.

Normalsituasjonen vil være at erstatning ytes når tamrein er drept eller forsvunnet, og erstatningsmyndighetene finner at det er sannsynligs-overvekt for at tapet skyldes rovvilt. Det kan imidlertid også gis erstatning hvis tamrein blir skadet av rovvilt, men ikke drept. Dersom et skadet dyr lar seg fullt ut restituere gjennom f.eks. veterinærbehandling, skal kostnadene ved denne behandlingen dekkes, såfremt den ikke overstiger dyrets verdi. Der skadde dyr ikke lar seg restituere, og skaden beviselig fører til en verdiforringelse ved levering på slakteri, kan differansen mellom oppnådd verdi og forventet verdi dekkes.

I enkelte tilfeller kan rovvilt opptre i et område og føre til betydelig uro, uten at tamrein blir drept eller skadet. Dersom slik påvirkning er langvarig kan det tenkes at tamrein påføres redusert produksjon. Omfang og økonomisk betydning av et eventuelt slikt tap vil imidlertid være

vanskelig å beregne. Det forutsettes at driftsenheter som omfattes av slik påvirkning straks tar kontakt med fylkesmannen for vurdering av mulige forebyggende tiltak. Eventuelle effekter som følge av slik uro i driftsenheter som ikke lider tap av dyr omfattes ikke av dette regelverk. For besetninger som har erstatningsberettigede tap vises det til § 12. Forskriften har også som formål å bidra til å redusere tapene av tamrein. Dette gjøres gjennom å stimulere til at det skal lønne seg å utøve reindriften på en god måte i samsvar med bestemmelser i reindriftenloven med forskrifter og med sikte på en optimal utnyttelse innenfor de naturgitte rammer.

§ 2 Definisjoner

I denne forskrift menes med følgende begreper:

- a. Rovvilt: Gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn*
- b. Tap av rein: Det reindriften mister av tamrein som er drept eller skadet av rovvilt.*
- c. Erstatning for tap: Dekning av direkte økonomiske tap som er påført reindriften, jf. bokstav b.*
- d. Erstatning for følgekostnader: Dekning av andre tap og ulemper som er påført reindriften, og som står i årsakssammenheng med tap av tamrein.*
- e. Annet tap: Tap av tamrein som ikke skyldes rovvilt.*

Bokstav a:

Forskriftens virkeområde er avgrenset til å gjelde situasjoner der en av de fem rovviltartene; gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn fører til tap eller skade på tamrein. Fylkesmannen kan likevel i særlige tilfeller fravike dette, jf. § 16.

Bokstav b:

Forskriften definerer tap av rein som det eller de dyr som driftsenheten mister eller gjenfinner som skadet, og der årsaken med sannsynlighetsovervekt kan fastslås å være rovvilt. Dette omfatter dyr som gjenfinnes

som kadaver og hvor undersøkelse viser sannsynlighetsovervekt for at dødsårsaken er rovvilt, jf. § 7. Det omfatter også dyr som forsvinner, og hvor det foreligger en sannsynlighetsovervekt for at årsaken er rovvilt. Ved denne vurderingen skal det legges vekt på en rekke ulike forhold, jf. § 8.

Bokstav c:

Erstatning for tap innebærer dekning av det direkte økonomiske tap som dyreeier er påført for tap av dyr i henhold til forskriftens § 2 bokstav b). Dette økonomiske tapet skal beregnes i henhold til de regler som er gitt i forskriften, jf. kap IV. Normalt vil tapet beregnes som forventet slakteverdi for det/de tapte dyr med tilhørende tilskudd. I henhold til forskrift av 2. juli 1999 om erstatning for tap og følgekostnader når husdyr blir drept eller skadet av rovvilt, jf. § 2, vil også tap av gjeterhund som benyttes i reindriften være gjenstand for erstatning innenfor de rammer som nevnte forskrift fastsetter.

Bokstav d:

Erstatning for følgekostnader er normalt knyttet til tap av ett eller flere dyr. Det vil i mange tilfeller ikke være mulig å komme frem til en dekkende og presis beregning av slike kostnader, men det finnes et betydelig erfaringsmateriale for enkelte tapssituasjoner og skadetyper. For slike tilfeller skal forskriftens beregningsregler i §§ 11 og 12 benyttes, selv om dette kan gi et utbetalt beløp som avviker fra de faktisk dokumenterte kostnader.

Bokstav e:

Annet tap er det tapet av tamrein som erfaringsmessig inntreffer uten forekomst av rovvilt. Det er driftsenhetens ansvar å dokumentere slikt tap i egen driftsenhet. Der dokumentasjon fra driftsenheten ikke foreligger, fastsetter reindriftenforvaltningen dette tapet.

§ 3 Hvem har rett til erstatning

Driftsenheten har etter søknad rett til erstatning for tap og følgekostnader når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt.

Det ytes likevel ikke erstatning når:

- a. Reindriften utøves av Rendalen Renselskap.*
- b. Driftsenhetens innehaver ikke har fast bopel i Norge.*
- c. Skadelidte er staten eller når staten har den overveiende økonomiske interesse.*

Reglene innebærer også et skille mellom erstatning for tap og erstatning for følgekostnader. Det forhold at en driftsenhet tilkjennes erstatning for tap av ett eller flere dyr vil ikke automatisk gi erstatning for følgekostnader. Bakgrunnen for denne sontringen er at det i enkelttilfeller ikke vil foreligge merkostnader utover det som følger direkte av erstatning for tap. I slike tilfeller skal det ikke tilstås erstatning for følgekostnader. For de vanlige skadetyper er likevel hovedregelen at tap fører til følgekostnader. For slike er følgekostnadenes økonomiske effekt gitt direkte i regelverket og skal beregnes i henhold til dette, jf. kap IV.

Forskriften gjelder også normalt for norsk tamrein som tapes på beite i naboland, forutsatt at de er sluppet på beite i samsvar med reglene for konvensjonsbeite. Det avgjørende er hvorvidt reindriften tilfredsstillende kravene gitt i forskriftens § 3.

I enkelttilfeller er det likevel ikke anledning til å yte erstatning. Disse begrensninger er gitt direkte i forskriften, jf. § 3, bokstav a), b) og c).

Kap II Vilkår

§ 4 Vilkår for erstatning

Følgende vilkår må oppfylles for å få full erstatning:

- a. Driftsenheten har handlet aktsomt og har gjort det som med rimelighet kan forventes for å avverge eller redusere tap, vurdert i forhold til de verdier som står på spill og den foreliggende risiko.*
- b. Reindriften utøves i samsvar med reindriftsloven og dyrevernlovens bestemmelser.*
- c. Driftsenheten har bidratt til at tap avdekkes så tidlig som mulig. Straks et taps- eller skadetilfelle oppdages skal det gis melding til ansvarlig myndighet for vurdering av årsak.*
- d. Avtalte forebyggende tiltak med økonomisk støtte fra det offentlige er iverksatt og tilstrekkelig utført.*
- e. Driftsenheten har gitt riktige og nødvendige opplysninger for å underbygge kravet om erstatning. Dette kan også innebære å gi erstatningsmyndigheten tilgang på relevante grunnlagsdata utover de krav som er nedfelt i søknadsskjema for erstatning.*

For å kunne yte full erstatning etter forskriften forutsettes det at erstatningsmyndigheten påser at nødvendige vilkår er oppfylt. Slike vilkår vil kunne variere med hvilke rovviltarter som opptrer. Erstatningsmyndigheten må derfor utøve et skjønn i vurderingen av om alle relevante vilkår er oppfylt, og eventuelt rettlede driftsenheten for å sikre at formålet med vilkårene ivaretas. Den enkelte driftsenhet har et selvstendig ansvar for på eget initiativ å oppsøke aktuelle tiltak og mulige støtteordninger. Dette omfatter tiltak som kan redusere tap av tamrein uansett tapsårsaker, samtidig som målsettingen er at tamrein ikke skal utsettes for unødvendig risiko for å bli drept av rovvilt.

Bokstav a:

Forhold som skal vurderes, er bl.a. følgende:

- *Det skal føres tilsyn med tamrein i et omfang som er tilpasset flokkstørrelse og lokal risikovurdering.* Med tilsyn forstås en inspeksjon av beiteområdet og et nødvendig antall av dyra for å fastslå om det er behov for tiltak. En målsetting er å hindre unødvendig lidelse hos dyra. I områder der det er kjent at rovvilt er en risikofaktor, må tilsynsfrekvensen være høyere enn i områder uten eller med tilfeldig forekomst av rovvilt.
- *Gjennomføring av forebyggende helsetiltak for å redusere tap og unødvendig risiko.* Forebygging av sykdommer, snyltedyrr og parasitisme er viktig for å hindre tap. Dette sikrer at flokken består av friske dyr som i større grad kan unngå å bli drept av rovvilt eller gå tapt av andre årsaker. De enkelte helsetiltak er avhengig av hva lokale forhold krever.
- *Driftsenheten har selvstendig ansvar for å følge opp en akutt situasjon.* Ansvaret for å sette inn tiltak ved ugunstige og/eller uakseptable forhold i utmarka, ligger hos dyreeier. Det er naturlig at driftsenheten selv søker råd og/eller faglig assistanse for å løse problemer som oppstår. Oppstår det akutte situasjoner, enten ved stor uro i flokken, savnede, drepte eller skadde dyr, bør driftsenheten henvende seg til fylkesmannen for eventuell utredning av løsninger som kan virke forebyggende (jf. merknader til bokstav e, nedenfor).

Bokstav b:

Det er en forutsetning for å få full erstatning at reindriften utøves i samsvar med bestemmelsene i reindriftenloven og dyrevernsloven med tilhørende forskrifter. Søknader fra driftsenheter som driver i strid med bestemmelsene kan avslås. Det er reindriftenforvaltningen som på et faglig grunnlag vurderer graden av brudd på reindriftenloven og som gir melding om dette til fylkesmannen. Der driften skjer utenfor reindriften-

lovens bestemmelser kan det foreligge driftsmessige forhold som gjør det vanskeligere å avdekke tap til rovvilt, eventuelt også påvirker taps-situasjonen i negativ retning. Det ytes likevel erstatning for eventuelle dokumenterte skader som slike driftsenheter måtte ha.

Bokstav c:

Driftsenheten har plikt til å avdekke tap så tidlig som mulig, og det er driftsenhetens selvstendige ansvar å sannsynliggjøre at tap er forårsaket av rovvilt. Det skal gis melding om funn av kadavre eller skadde dyr straks et taps- eller skadetilfelle avdekkes. Melding skal gis direkte til Statens Naturoppsyn (SNO) eller fylkesmannen.

Innmelding av kadavre og skadde dyr har bl.a. følgende målsettinger:

- gi grunnlag for å yte erstatning
- bidra til å fastslå hvilken eller hvilke rovviltart(er) som volder skade
- øke kunnskap om aktuelle skadevoldere for å iverksette og tilpasse tiltak som kan forebygge skader
- øke den generelle kunnskap om skademønster, skadetidspunkt og tapssammensetning for ulike rovviltarter.

I en driftsenhet, siida eller distrikt der det i tapsåret eller i tidligere år er gjennomført kadaverundersøkelser i et slikt omfang at tapsbildet og de aktuelle skadevoldere anses velkjent, kan fylkesmannen i samråd med berørte driftsenheter redusere kravene til skadedokumentasjon.

Driftsenheter som unnlater å melde om funn av kadavre og skadete dyr, forhindrer også andre driftsenheter i samme område og forvaltningsmyndighetene i å avdekke tap, og i å iverksette tiltak for å avverge tap. Mangelfull innmelding kan derfor forårsake at det ikke oppnås tilstrekkelig grunnlag for å tilkjenne erstatning til andre driftsenheter innenfor et område. Dersom driftsenheter unnlater å melde fra om kadaverfunn skal erstatningsmyndigheten avkorte eller avslå erstatning, jf. § 6.

Bokstav d:

For tiltak som går ut over det som med rimelighet kan forventes iverksatt av driftsenheten, jf. § 4 bokstav a), kan det offentlige stille til rådighet midler til aktuelle forebyggende tiltak. Slike midler stilles normalt til disposisjon etter søknad fra driftsenheten. Tilsagn og aksept skal være skriftlig med avklarte økonomiske rammer. Når tilskudd til forebyggende tiltak er gitt, er driftsenheten pliktig til å gjennomføre tiltak etter de avtaler som er inngått. Dersom driftsenheten etter at avtale er inngått likevel ikke følger opp slike tiltak, skal erstatningen avkortes eller bortfalle helt, jf. § 6. Det er ikke forskriftens intensjon at det skal foretas avkorting av erstatningen når uforutsette hendelser er skyld i at tiltak ikke er iverksatt. De rådgivende utvalg for rovviltforvaltning (RUR) i fylkene har hovedansvaret for å godkjenne og tildele midler til forebyggende tiltak etter anbefaling fra fylkesmannen. I visse tilfeller kan fylkesmannen eller Direktoratet for naturforvaltning gi tilskudd til tiltak. Hvis uforutsette forhold oppstår som kan ha betydning for skadeomfang, i flokken, må melding straks gis til fylkesmannen for vurdering av videre prosedyre.

Bokstav e:

Det er en forutsetning at driftsenheten har gitt de opplysninger som er påkrevd for å underbygge kravet om erstatning. Normalt vil det være tilstrekkelig å fylle ut et fastsatt søknadsskjema, jf. § 13 bokstav a), herunder nødvendige vedlegg og dokumentasjon. Driftsenheten plikter straks å gi melding om endrede forhold som kan ha betydning for saken etter at søknaden er sendt, for eksempel at savnede dyr det er søkt erstatning for har kommet til rette. Dersom erstatningsmyndigheten finner det påkrevd med ytterligere opplysninger, herunder opplysninger til statistiske formål, er driftsenheten pliktig til å bidra med slike opplysninger utover de krav som er nedfelt i søknadsskjemaet.

Det er reindrifftsforvaltningens ansvar å kvalitetssikre tallgrunnlag som benyttes i erstatningsberegningene. Dette grunnlaget skal være det

samme som benyttes som grunnlag i "Melding om reindrift " og i søknad om produksjonstilskudd.

§ 5 Særlige vilkår

Det kan i særlige tilfeller knyttes andre vilkår til utbetaling av erstatning.

I enkelttilfeller vil erstatningsmyndigheten kunne tilstå erstatning til tross for at det foreligger en betydelig usikkerhet omkring eksempelvis utøvelse av dyrehold eller om årsakene til tapet. I slike tilfeller kan erstatningsmyndigheten fastsette særlige vilkår ved tilståelse av erstatning. Forholdene må være av en slik karakter at de krever avklaring for å kunne tilkjenne erstatning ved eventuelle framtidige søknader. Slik forhold kan for eksempel være at en driftsenhet har hatt store tap over flere år innenfor et beiteområde uten skadedokumentasjon, mens andre driftsenheter i samme område ikke har hatt tilsvarende tap. Erstatningsmyndigheten kan i slike tilfeller sette vilkår for hvilke tiltak driftsenheten må iverksette for å forbedre beslutningsgrunnlaget.

Det presiseres at slike vilkår kun kan gis i tilfeller der det faktisk ytes hel eller delvis erstatning. Det er ikke adgang til å fastsette villkår overfor en driftsenhet som får avslag på sin søknad om erstatning. Også klageinstansen kan fastsette vilkår i tråd med denne bestemmelse, selv om ikke slike er gitt av førsteinstansen.

§ 6 Avkortning av erstatning

Dersom vilkår etter §§ 4 og 5 ikke er oppfylt, skal erstatningen avkortes eller bortfalle.

Erstatningsregelverket bygger i stor grad på tillit til at driftsenheten gjennomfører nødvendige tiltak for å unngå eller redusere tap, og samtidig tillit til at de opplysninger som gis er riktige og nødvendige

for erstatningsmyndighetens vurdering. Dersom erstatningsmyndigheten finner at vilkår som er gitt i eller i medhold av forskriftens §§ 4 og 5 ikke er tilfredsstillende oppfylt, skal erstatning avkortes eller bortfalle i sin helhet. Dersom det gis avkorting eller avslag med hjemmel i denne bestemmelsen, skal erstatningsmyndigheten i vedtaket orientert om begrunnelsen for avkorting/avslaget.

Kap III Bevisføring og sannsynliggjøring av rovvilttap

§ 7 *Undersøkelse konstaterer rovvilttap*

Det skal ytes erstatning når tamrein er gjenfunnet og undersøkelse foretatt av Statens naturoppsyn, eller den departementet bestemmer, viser en sannsynlighetsovervekt for at dyret er drept eller skadet av rovvilt.

Bestemmelsen omhandler tilfeller som i tidligere regelverk ble omtalt som «dokumentert» tap eller skade. Sannsynlighetsovervekt innebærer at vurderingen av konkrete funn på dyret og åstedet tilsier 51 prosent eller høyere sannsynlighet for at rovvilt er skadevolder.

Det er Direktoratet for naturforvaltning ved Statens naturoppsyn (SNO) eller den som er gitt slik myndighet, som skal stå ansvarlig for skadedokumentasjon og vurderinger i tilknytning til denne. Slik skadedokumentasjon og skadevurderinger gjennomføres i henhold til instruks fra Direktoratet for naturforvaltning, som også er ansvarlig for å utarbeide veiledningsmateriell. Erfaringsmessig kan ett enkelt skadetilfelle ofte være vanskelig å tolke, og ikke gi grunnlag for endelig konklusjon på skadevolder.

Driftsenheten er selv ansvarlig for å sikre at melding blir gitt til riktig instans, slik at skadedokumentasjon kan utføres av tilstrekkelig kompetent personell oppnevnt av Statens naturoppsyn. Dersom slik melding

gis til andre, og skadedokumentasjon eventuelt utføres av andre, er ikke kravet i bestemmelsen uten videre oppfylt. Det vil da være fylkesmannen ansvar å vurdere den gitte melding eller utførte dokumentasjon i forhold til de fastlagte rutiner. Fylkesmannen har anledning til å be om utfyllende dokumentasjon og eventuelt se bort fra tilfeller hvor framlagt dokumentasjon ikke tilfredsstillende faglige krav.

Ved skadedokumentasjon skal det føres opplysninger på skjema fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning. Opplysningene forutsettes samlet og benyttet med sikte på å forbedre analysegrunnlaget både for den enkelte driftsenhet og for distriktet eller området.

Hele tapet skal erstattes fullt ut uten fratrukk for annet tap i driftsenheter der alle omsøkte dyr gjennom undersøkelse er dokumentert drept av rovvilt. Dette såfremt vilkår under kap II er tilfredsstillt.

§ 8 *Øvrige omstendigheter tilsier rovvilttap*

Det skal ytes erstatning også i øvrige tilfeller der omstendighetene tilsier at tamrein er tapt som følge av rovvilt.

Forhold som enkeltvis eller i sammenheng kan bidra til å sannsynliggjøre tap er blant annet:

- a. At tamrein er tapt i et område der det er dokumentert forekomst av rovvilt.*
- b. At tamrein er tapt i et område eller på et tidspunkt som kan knyttes opp mot tilfeller der undersøkelse i samsvar med § 7 har påvist rovvilttap.*
- c. At tamrein er tapt i en driftsenhet der undersøkelse i samsvar med § 7 i ett eller flere foregående år har påvist rovvilttap.*

I de fleste tilfeller vil det ikke kunne påregnes at alle tapte dyr gjenfinnes og kan undersøkes i henhold til § 7. Erstatningsmyndigheten blir derfor henvist til å utøve en betydelig grad av skjønn i vurderingen av

om et tap skal erstattes, og eventuelt i hvilket omfang. Det skal gjøres en faktisk vurdering knyttet opp mot kunnskapen om både flokken og rovviltsituasjonen, som skal være grunnlaget for skjønnsutøvelsen.

Med at «øvrige omstendigheter tilsier rovvilttap" menes tilfeller der ulike indisier, funn, observasjoner m.v som omhandler en tapssituasjon enkeltvis eller i kombinasjon gir tilstrekkelig grunnlag for at tap kan erstattes. Også dyr som er gjenfunnet, men der undersøkelse etter § 7 ikke kan vise sannsynlighetsovervekt alene for eksempel fordi dyret er i forråtnelse, kan vurderes i denne sammenheng. Det kan imidlertid ikke under noen omstendighet gis erstatning for tilfeller der det er mindre enn 50 prosent sannsynlighet for at rovvilt er årsaken til at tamrein er forsvunnet, drept eller skadet.

Det framgår av første ledd at det skal ytes erstatning når det er sannsynlighetsovervekt for at tapet skyldes rovvilt. Svært ofte vil det i et slike tilfelle være et betydelig antall mulige tapsårsaker. Erstatningsmyndigheten er dermed henvist til å kunne kvantifisere de ulike tapsårsaker, herunder også eliminere enkelte som lite sannsynlige. Denne vurderingen vil også kunne innebære at ikke alt tap skal erstattes fordi det bare kan etableres sannsynlighetsovervekt for at rovvilt er tapsårsak for en del av de omsøkte dyra. Vurderingen av sannsynlighet må være skjønnsmessig, der det i det enkelte tilfelle må skje en systematisering av en rekke faktorer som berører tapssituasjonen generelt og spesielt, tapsutvikling og tapshistorie i distrikter og siidaer, beitebruken, driftsforhold, skadedokumentasjon, skademønster og kunnskap om rovdyr- enes utbredelse og biologi. Den til enhver tid foreliggende kunnskap vil variere, og vil særlig kunne utvikles på bakgrunn av systematisert kunnskap fra gjennomførte undersøkelser i henhold til § 7. Det er derfor i driftsenhetens egen interesse at en størst mulig andel av skader/tap kan henføres til § 7, og ikke blir gjenstand for skjønnsmessige vurderinger i henhold til § 8.

Annet ledd i bestemmelsen lister opp en del av de momenter som skal og kan benyttes i skjønnsvurderingen. Oppstillingen er ikke uttømmende, og overgangen mellom de enkelte punkter kan være glidende.

Bokstav a:

Tilfeldig forekomst av rovvilt innenfor et beiteområde kan som hovedregel ikke alene benyttes som grunnlag for å vise sannsynlighetsovervekt for rovvilt som skadevolder. Med tilfeldig forekomst menes at rovvilt på ett eller flere tidspunkt har opptrådt i beiteområder. Dette punkt kommer imidlertid til anvendelse innenfor beiteområder der rovvilt i lengre tid har vært skadevolder, men hvor det i et enkeltår ikke er påvist tap i driftsenheten eller i beiteområdet gjennom undersøkelse etter § 7. Med fast bestand menes områder der det foreligger verifisert kunnskap om at arten reproducerer i området, eller at arten i flere år har hatt fast tilhold.

Område:

Begrepet "område" er i forskriften benyttet om et geografisk begrenset areal hvor vurdering av sannsynlighet for rovviltsskade kan benyttes for å tilkjenne erstatning. Innenfor områder med faste bestander av rovvilt kan arealet for sannsynlighetsvurdering omfatte flere siidaer der foreliggende kunnskap i stor grad kan sammenstilles. I områder med kun sporadisk forekomst av rovvilt, bør skadetilfeller tilknyttet et «område» være begrenset av siidaens bruk i det aktuelle tidsrom for å kunne bidra til sannsynlighetsovervekt for rovviltsskade.

Bokstav b:

Tap knyttet opp til rovviltsskade påvist ved undersøkelse etter § 7. I en siida eller i en driftsenhet hvor rovvilt er påvist som skadevolder ved slik undersøkelse, kan tap som i tid og sted kan knyttes opp mot det påviste tapet erstattes.

Bokstav c:

Tap i en driftsenhet er tidligere påvist ved undersøkelse. I tilfeller der undersøkelse etter § 7 har påvist tap i en driftsenhet fra tidligere år, kan dette vurderes som betydningsfullt også i et år hvor slik undersøkelse ikke foreligger. Tapsmønsteret, tapsområdet, og tapstidspunktet i driftsenheten må imidlertid vurderes opp mot tidligere kunnskap fra driftsenheten. Begrepet «tidligere» er benyttet for hendelser som logisk kan videreføres til den situasjon som er oppstått i det gjeldende tapsår. Dette skal ikke forstås slik at det er tilstrekkelig å vise til hendelser som skjedd for lang tid siden isolert fra den nåværende situasjon.

§ 9 Fradrag for annet tap

Dersom erstatning ytes i medhold av § 8, skal det minst gjøres fradrag for påregnelige tap av andre årsaker. Opplysninger om slike forhold skal oppgis i søknad.

Det skal minst gjøres fradrag for annet tap (jf. § 2 bokstav e) i den overskytende delen av tapet når ikke hele tapet eller skaden kan erstattes i henhold til § 7. Innenfor de ulike beiteområder vil tap av andre årsaker som ulykker, sykdom, parasitter, trafikkulykker o.s.v. ha ulikt omfang, men skal alltid trekkes i fra når vurdering av andre omstendigheter i henhold til § 8 er benyttet som grunnlag for å tilkjenne erstatning.

Annet tap beregnes primært på bakgrunn av data om reinflokken som oppgis av dyreeier, jf. § 2 bokstav e). Reindriftsforvaltningen er ansvarlig for å bidra med opplysninger utover det som framkommer av søknad om andre forhold som i løpet av reindriftsåret påvirker tapssituasjonen for driftsenheten. Dette er forhold som blant annet;

- beitesituasjonen
- reindriftsinterne forhold som påvirker dyrekvalitet m.v.
- forventa kalvetilgang i driftsenheten

Kap IV Beregning, av erstatning, og kompensasjon

§ 10 Erstatning for tap av enkeltdyr

- Full erstatning for tap av tamrein ytes etter satser fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning.*
- Det gis erstatning for følgende dyrekategorier;*
 - *Kjørerein*
 - *Okse*
 - *Simle*
 - *Åring*
 - *Kalv**Kalv som er drept av rovvilt, jf. § 7, etter 31.12 i driftsåret erstattes som åring.*
- Verdien av biprodukter er inkludert i prisgrunnlaget, jf bokstav a.*

Bokstav a:

Den erstatning som beregnes for det enkelte tapte dyr er full erstatning. Med full erstatning for rein menes den verdi av dyret som driftsenheten normalt ville oppnådd ved ordinær leveranse til slakteri. Direktoratet for naturforvaltning fastsetter satsene på grunnlag av opplysninger fra Reindriftsforvaltningen. Det er prisene oppnådd ved leveranse til reindriftsslakteriene for foregående reindriftsår som legges til grunn for satsene. Eventuelle slaktetilskudd etter reindriftsavtalen innarbeides i satsene.

Data om slaktevekter fra reindriftsforvaltningens slaktebase legges til grunn for erstatningsberegningene. Slaktevektene beregnes distriktvis og er gjennomsnittsverdier for de tre siste år.

Bokstav b:

Det beregnes særskille erstatningssatser for dyregruppene: Okse, Simle, åring, kalv og kjørerein.

Kalver som dokumenteres drept (jf. § 7) etter 31.12 i driftsåret, erstattes som åring. Dette av hensyn til at dette er kalver som er beregnet til påsett og følgelig er sortert ut og satt på som livdyr.

Det er reindriftsåret som er bestemmende for alderen på de ulike kategorier dyr. Dette innebærer at en kalv regnes som åring ved overgang til nytt driftsåret 01.04. En kalv kan likevel ikke erstattes før den er født, med andre ord kan ufødte kalver ikke erstattes i tiden fra og med 01.04 og fram til fødsel.

§ 11 Erstatning for følgekostnad knyttet til det enkelte dyr

I tillegg til erstatning etter foranstående regler kan det ytes erstatning for dokumenterte kostnader, ulemper og følgetap som står i direkte årsakssammenheng med tap eller skade på det enkelte dyr. Dette ytes som:

- a. Verdien av framtidig tapt produksjon ved tap av voksne simler.*
- b. Verdien av tapt avlsverdi for åringssimler som er beviselig drept av rovvilt, jf § 7.*

a) Det ytes erstatning for et framtidig tap av 2,6 kalv ved tap av voksne simler. Dette er beregnet som en middelvei uavhengig av simlas alder, og framkommer på følgende måte: Første kalv er den kalv simla gikk med da hun ble drept, alternativt den kalv simla ville ha født neste vår, avhengig av om simla tapes før eller etter brunst. Den andre kalven er tapt produksjon på grunn av påsett av ny kalv. 0,6 kalv er den forventede reduserte produksjon som følge av påsett av ei åringssimle (vuonjal).

b) Åringssimler som dokumenteres drept, jf. § 7, gis et tillegg på 50% av fastsatt erstatningssats for åring. Bakgrunnen for dette er at åringssimler (vuonjal) er rekrutten til simleflokken og følgelig er framtidige produksjonsdyr.

§ 12 Følgekostnader

I tillegg til erstatning etter foranstående regler kan det ytes erstatning for dokumenterte omkostninger, ulemper og følgeskader som er påført reindriften.

Når tamrein blir drept eller skadet av rovvilt vil det i de fleste tilfeller oppstå følgekostnader for reindriften. Reinen er ute hele året og graden av følgekostnader er avhengig av tapets størrelse og til hvilket tidspunkt tapet oppstår. De mest framtrekkende følgekostnader er knyttet til økt arbeidsforbruk, inkludert økt bruk av motoriserte kjøretøy, og konsekvenser for avlsarbeidet i reinflokken ved tap av utvalgte avlsdyr. Kvantifisering av slike kostnader er uhyre komplisert og lar seg ikke gjøre ved noen enkelt matematisk beregning. Beregning av erstatning for følgekostnader er derfor bygd på noen enkle prinsipper:

- følgekostnader utløses først ved erstattede tap på minimum 2 % av totalflokk. Det ytes da et tillegg på 15 % som øker lineært opp til 35 % ved erstattet tap på 10 % av totalflokk.
- fra et erstattet tap på 10 % og opp til 30 % av totalflokk øker erstatning for følgekostnader lineært fra 35 til 100 %.

Grunnlagsmaterialet for denne beregningen bygger på tallmaterialet fra ressursregnskapet og generelle vurderinger av tap og erstatninger i de ulike distrikt. Erstattede tap på 10 % vil representere et nivå hvor spesielt avlsmessige konsekvenser slår sterkere inn, hvilket gir bakgrunn for en raskere økning av ulempekompensasjonen ved større tap enn dette.

Kap V Administrasjon

§ 13 Administrative bestemmelser

- a. Søknad om erstatning skal fremmes på skjema fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning og Reindriftsforvaltningen til distriktsstyret senest 1. april.
- b. Distriktsstyret behandler og videresender søknaden til reindriftsforvaltningen innen 15. april.
- c. Reindriftsforvaltningen kvalitetssikrer opplysningene og bidrar med nødvendige opplysninger i samsvar med denne forskrift og videresender søknaden til fylkesmannen innen 1. juni.
- d. Fylkesmannen behandler søknadene og utbetaler erstatning. Utbetaling skal som hovedregel skje innen 1. juli.
- e. Utbetalingen skjer til driftsenhetens innehaver som har forvaltningsansvaret for midler som rettmessig tilhører en eller flere reineiere under driftsenheten. Innehaver har plikt til å fordele eventuelt utbetalt erstatning til de reineiere i driftsenheten som har lidt tap.
- f. Der tamrein er drept av rovvilt, jf § 7, men eier er ukjent, utbetales erstatning til reindrifsfondet for vedkommende reinbeitedistrikt.
- g. Fylkesmannen sender samlet oversikt over erstatningsoppgjøret til Direktoratet for naturforvaltning innen 1. november.

Bokstav a:

Driftsenheten skal fylle ut søknadsskjema og sende dette til distriktsstyret innen 1. april i tapsåret. Dersom det skal være mulig for fylkesmannen å ferdigstille saksbehandlingen innenfor tapsåret er det avgjørende at søknadsfristen overholdes. Det kan imidlertid være situasjoner som gjør det vanskelig for driftsenheten å overholde fristen. I slike tilfeller må driftsenhetens innehaver ta kontakt med fylkesmannen for å bli enige om den videre prosedyre for innsending av søknadsskjema. Søknader som kommer inn etter fristen skal avvises dersom forsinket innlevering ikke er avtalt med fylkesmannen før fristens utløp.

Bokstav b:

Distriktsstyret skal gi en faglig vurdering av drifts- og tapsforhold i distriktet og videresende søknaden til reindriftsagronomen i det aktuelle området uten unødig opphold og senest innen 15. april.

Bokstav c:

Reindriftsforvaltningen kvalitetssikrer tallmaterialet og bidrar med utfyllende opplysninger i samsvar med denne forskriften. Reindriftsforvaltningen skal gi en vurdering av driftsmessige forhold i driftsenheten som kan tenkes å påvirke tapsforhold, inkludert slaktevekter, forventet kalvetilgang m.v.

Bokstav d:

Reindriftsåret varer fra 1. april til 31. mars og søknader om erstatning bør derfor behandles så snart som mulig for å unngå at det går uforholdsmessig lang tid fra tap skjer til erstatning utbetales. Det foreslås derfor at erstatningsutbetalingene som hovedregel skal foreligge før 1. juli. Øst- og Vest-Finnmark reinbeiteområder har vesentlig flere potensielle søkere enn øvrige områder. Det har vært vanskelig å gjennomføre erstatningsoppgjøret til 1. juli for disse. Inntil videre vil det være behov for en utvidet frist for utbetaling til driftsenhetene i Finnmark. Fristen for Finnmark settes derfor til 15. august. Målet er imidlertid at utbetalingene etterhvert skal skje innen 1. juli også i dette området.

En forutsetning for overholdelse av fristen er at de øvrige frister fra driftsenhet, distrikt og reindriftsforvaltning overholdes.

Bokstav e:

Erstatningsutbetalingen skjer til driftsenhetens innehaver. Innehaveren er å regne som en forretningsfører for øvrige reineiere i driftsenheten, og har plikt til å fordele midler som rettmessig tilhører de respektive eiere i driftsenheten. Fordelingen av erstatningsutbetalingen bør skje i forhold til de faktiske rovvilttap den enkelte har lidt i reindriftsåret.

Manglende eller feil fordeling av erstatningsmidler kan føre til krav om tilbakebetaling, jf. § 15.

Der hvor det foreligger dokumenterte skader kan fylkesmannen utbetalt erstatning for disse, uavhengig av søknadsfrist. Slikt forskuddsutbetalinger avregnes mot endelig erstatningsoppgjør.

Bokstav f:

Der hvor det foreligger dokumentasjon på at rein er tapt som følge av rovvilt, men hvor eier er ukjent, utbetales erstatningen til reindrifsfondet for vedkommende reinbeitedistrikt i det området kadaveret ble funnet, jf. reindriftsloven § 16.

Bokstav g

Direktoratet for naturforvaltning skal ha anledning til å føre kontroll med fylkesmannens praktisering av erstatningsordningen. Det er også nødvendig med rutiner for å ha oversikt over belastninger over statsbudsjettet, og en tilrettelegging av data for statistisk analyse og bruk. Innen 1. november skal det sendes en samlet oversikt over erstatningsoppgjøret. Det vil bli gitt utfyllende retningslinjer om utformingen av slike rapporter.

§ 14 Klageadgang

Fylkesmannens vedtak kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning i henhold til forvaltningslovens regler.

Det er klageadgang på fylkesmannens avgjørelse etter forvaltningslovens regler. Det er imidlertid ikke klageadgang på de satser som er fastsatt av Direktoratet for naturforvaltning og som ligger til grunn for behandlingen.

Direktoratet for naturforvaltning er klageinstans for fylkesmannens vedtak om utbetaling av erstatning. Fylkesmannen skal i vedtaket opplyse om klageadgangen. Klagen skal stilles til Direktoratet for naturforvaltning, men sendes fylkesmannen for klagebehandling jf. forvaltningsloven § 32. Klagen skal nevne den endring som ønskes og de grunner som anføres. Dersom fylkesmannen ikke fullt ut tar klagen til følge, skal den sendes direktoratet for endelig avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 33. Direktoratet kan i sin behandling prøve alle sider av saken og omgjøre fylkesmannens vedtak, jf. forvaltningsloven § 34 annet ledd.

I særlige tilfeller vil Direktoratet for naturforvaltning kunne omgjøre fylkesmannens vedtak uten at det foreligger klage, jf. forvaltningsloven § 35. Direktoratet vil da bli første instans i saken, og direktoratets avgjørelse kan påklages til Miljøverndepartementet.

Kap VI Forskjellige regler

§ 15 Krav om tilbakebetaling

Dersom driftsenheten har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro, kan beløpet kreves tilbake. Utbetalt erstatning kan også kreves tilbake dersom søker har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger, eller dersom driftsenhetens innehaver ikke fordeler utbetalingen til berørte eiere under driftsenheten i samsvar med forskriftens § 13e. Det samme gjelder dersom utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side og søker burde ha forstått dette. Dersom mottatt forskudd eller à konto utbetaling overstiger endelig erstatningsbeløp, skal overskytende beløp tilbakebetales.

Det kan oppstå tilfeller der det er utbetalt for mye i erstatning. Dette kan skyldes feil beregning av erstatningsmyndigheten eller at det er gitt feil opplysninger fra søker. I begge tilfeller er driftsenheten pliktig til å betale tilbake det som urettmessig er utbetalt i erstatning

I § 15 er det fem grunnlag for tilbakekreving:

- Når driftsenheten har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro
- Når driftsenheten har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger
- Når driftsenhetens innehaver ikke fordeler erstatningsutbetalingene til øvrige reineiere under driftsenheten
- Når utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side
- Når det er gitt forskudd på utbetaling eller à konto utbetaling etter § 13, og forskudds- eller kontoutbetaling overstiger det endelig fastsatte erstatningsbeløpet.

Disse fem alternative grunnlagene for tilbakekreving fra driftsenheten er uttømmende. Tilbakekreving overfor driftsenhetens innehaver kan bare skje dersom minst ett av grunnlagene er tilstede.

Etter samtlige alternativer i første ledd må det foretas en konkret og skjønnsmessig vurdering av om det feilutbetalte beløp kan kreves tilbake. Det avgjørende spørsmål etter det første, tredje og fjerde alternativ er om driftsenhetens innehaver har oppfylt kravet til aktsomhet slik dette er beskrevet. Ved en tilbakekreving etter annet ledd skal en tilbakekreving skje automatisk uten noen skjønnsmessig vurdering.

Det er ikke noe vilkår for tilbakekreving at det feilutbetalte beløp er i behold. Argumenter om at det feilutbetalte beløpet er brukt opp må avvises. Dersom vilkårene i § 15 er oppfylt, skal beløpet kreves tilbakebetalt.

Når det gjelder alternativet "driftsenhetens innehaver har mottatt erstatning i strid med redelighet og god tro», må driftsenhetens innehaver enten selv bevisst eller ved grov uaktsomhet ha forårsaket feilutbetalingen, eller feilen må ha vært så åpenbar at det må antas at han har vært klar over den. Disse sakene kan ofte være av en så alvorlig art at det vil være rimelig å anmelde forholdet som bedrageri.

Ved tilbakekreving etter annet punktum; "driftsenhetens innehaver har gitt feilaktige, mangelfulle eller misvisende opplysninger», omfattes for det første det forhold at driftsenhetens innehaver ved sin handling har forårsaket en feilutbetaling. Videre omfatter bestemmelsen tilfeller hvor driftsenhetens innehaver unnlater å gi melding slik at feilutbetaling skjer. Driftsenhetens innehaver plikter å gi melding om enhver endring i de forhold som er avgjørende for retten til erstatning.

Dersom driftsenhetens innehaver har mottatt erstatning som rettmessig tilhører en eller flere reineiere tilhørende driftsenheten, og vedkom-

mende unnlater å fordele en korrekt andel av disse i samsvar med faktiske rovvilttap kan midlene kreves tilbake. Det oppståtte rovvilttap fordeles sjelden jevnt på de berørte reineiere, og det er innehavers plikt til å sørge for at den som faktisk har lidt tap får dekket sin andel av de tilståtte midler.

Reineiere i en driftsenhet som har lidt tap og som ikke får en andel av utbetalt erstatning fra driftsenheten, må ta kontakt med erstatningsmyndigheten. Denne vil vurdere om det foreligger et faktisk grunnlag for tilbakekreving av midler. Dersom slik tilbakekreving skjer, skal erstatningsmyndigheten sørge for at utbetaling skjer til de berørte reineiere innenfor den ramme som ble tildelt driftsenheten. Reindriftsforvaltningen må i denne sammenheng bidra med opplysninger om reintall m.v.

Vedrørende alternativet; «utbetalingen skyldes feil fra myndighetenes side og driftsenhetens innehaver burde forstått dette», vil denne bestemmelsen komme til anvendelse når myndighetene har forårsaket feilutbetalingen og mottakeren burde forstått at utbetalingen skyldes en feil fra myndighetenes side. Bestemmelsen kan også brukes i tilfeller hvor feilen verken skyldes driftsenhetens innehaver eller myndighetene, for eksempel i tilfeller hvor pengene settes inn på feil konto eller om de heves urettmessig. Selv om tredje punktum ikke inneholder noe direkte aktomhetskriterium, vil vurderingen av hva driftsenhetens innehaver «burde ha forstått» ha i seg mange elementer av en vurdering av hva som er uaktsomt. Ved vurderingen av hva driftsenhetens innehaver burde ha forstått, er det avgjørende hvor åpenbar eller synlig feilen var, og om vedkommende har utvist vanlig aktsomhet.

Etter § 15 første og annet punktum er det en forutsetning at feilutbetalingen i utgangspunktet er forårsaket av driftsenhetens innehaver. Dersom saken vurderes etter fjerde punktum, må feilutbetalingen skyldes myndighetene. Det er ikke nødvendig at myndighetene er å

bebreide at feilutbetalingen har funnet sted, det er tilstrekkelig at grunnen til feilutbetalingen ligger innenfor myndighetenes ansvarsområde.

Etter § 15 annet ledd skal det skje en automatisk tilbakekreving. Dette skyldes at utbetalingen kun er en forskuddsutbetaling etter en foreløpig beregning uten endelig vedtak, og at et endelig oppgjør først kan skje når det foreligger et gyldig vedtak fra fylkesmannen. En tilbakekreving skal her skje i alle tilfeller der driftsenheten etter den foreløpige beregning har fått mer utbetalt enn etter en individuell behandling av søknaden.

§ 16 Erstatning for andre arter i særlige tilfeller

Fylkesmannen kan etter søknad fra driftsenheten i særlige tilfeller utbetale erstatning dersom det ved undersøkelse i samsvar med § 7 er påvist tap eller skade forvoldt av andre fredede arter.

Fylkesmannens vedtak etter denne bestemmelsen kan påklages til Direktoratet for naturforvaltning i henhold til forvaltningslovens regler.

De rovviltarter som utløser erstatningsrett er nevnt i § 2 bokstav a. Prinsippet er at dette skal gjelde rovviltarter som både kan gjøre betydelig skade på husdyr og tamrein, og som har bestandssituasjon som krever særskilte hensyn for å kunne opprettholde levedyktige bestander i Norge. Foruten de nevnte artene, er det bare havørn som kan tenkes å komme inn under disse kriteriene. Erfaringene tilsier imidlertid at havørn bare i meget sjeldne tilfeller kan opptre som slik skadevolder, og tilfredsstillende faglig dokumentasjon for slike tilfeller er svært mangelfull. Det er derfor ikke grunnlag for å ta inn arten i definisjonen av hvilke rovviltarter som gir rett til erstatning på et generelt grunnlag. Dersom det likevel kan påvises ut havørn har voldt slik skade gjennom undersøkelse i samsvar med § 7, vil fylkesmannen kunne utbetale

erstatning i samsvar med forskriftens øvrige bestemmelser. Også i slike saker vil Direktoratet for naturforvaltning være klageinstans.

§ 17 Dispensasjon

Direktoratet for naturforvaltning kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene i § 4 d og e samt § 6.

Direktoratet for naturforvaltning kan i særlige tilfeller dispensere fra forskriftens bestemmelser i § 4 bokstav d og e, samt § 6. Hensikten med slik dispensasjon kan særlig være å unnlate å foreta avkorting i erstatning dersom det foreligger helt spesielle årsaker til at vilkårene ikke er oppfylt som forutsatt, for eksempel som følge av familiære eller sosiale omstendigheter.

§ 18 Endring av forskrift

Miljøverndepartementet kan vedta endringer i forskriften.

Forskriften kan endres av Miljøverndepartementet. Endring vil for eksempel kunne skje ved endringer i rammevilkår for reindriftsnæringen som kan ha betydning for erstatning av dyr som er tapt på grunn av rovvilt.

Retningslinjene kan endres av Direktoratet for naturforvaltning i samråd med Miljøverndepartementet. Endringer kan være aktuelle når det skjer forandringer i formelle forutsetninger for vurdering av erstatning, eller når ny faglig kunnskap påvirker grunnlaget for tolkninger eller beregninger som er nedfelt i retningslinjene.

Eventuelle endringer i forskrift eller retningslinjer bør i forkant drøftes med de parter som omfattes av endringene.